

Noam Chomsky

Putere și teroare. Convorbiri și interviuri după 9/11, John Junkerman și Takei Masakazu (eds), New York, Seven Stories Press, 2003, 158 p.

O carte apărută sub semnătura lui Noam Chomsky este un eveniment editorial. Cu atât mai mult acest volum de interviuri acordate de renumitul lingvist, filosof și activist politic Noam Chomsky (n. 7 decembrie 1928), profesor la Departamentul de lingvistică și filosofie de la Massachusetts Institute of Technology, după atacurile teroriste din 11 septembrie. Este „un text necesar în abordarea și larg răspândita discuție despre răspunsul Americii la terorism și, mai pe larg, despre istoria și viitorul rolului său în lume” (*New York Times*).

Lucrarea a fost publicată prima dată sub titlul *Noam Chomsky* în septembrie 2002 de Little More, Tokyo, o dată cu lansarea versiunii japoneze a filmului *Chomsky 9.11*. Lucrarea este alcătuită din trei părți, acoperind o gamă variată de teme: destinația armelor de proveniență americană, chestiuni legate de drepturile omului și sănătate socială, rolul SUA în lume.

Prima parte a cărții este alcătuită din interviul acordat de Noam Chomsky editorului lucrării, John Junkerman, în vederea realizării filmului *Power and Terror*. Interviul a avut loc în biroul lui Noam Chomsky, la data de 21 mai 2002. Am selectat o parte dintre întrebările și răspunsurile ce alcătuiesc acest interviu, în încercarea de a schița structura de idei prezentă. Astfel, întrebat fiind: „Care a fost reacția dvs. în zilele de după 11 septembrie 2001? Ce spuneți acum despre cele întâmplate atunci?”, savantul de notorietate internațională argumentează că, dacă lăsăm la o parte faptul că este o „atrocitate teribilă” (p. 13) și privim în urmă, observăm că „în același fel au tratat puterile imperiale” celelalte țări. Este, desigur, un

eveniment istoric, dar de o natură aparte, deoarece, de această dată, victimele au fost în interiorul teritoriului unei puteri imperiale. „Dacă privești prin sute de ani de istorie, țările imperiale au fost, practic, imune. Există o multitudine de atrocități, dar sunt în altă parte. Spre exemplu, când Japonia săvârșea atrocități în China, din câte cunosc, nu au existat atacuri teroriste chineze în Tokyo. Se întâmplă întotdeauna altundeva. Și a fost astfel sute de ani. Aceasta este prima schimbare.” (p. 14)

În ceea ce privește posibilitatea prevenirii unor atrocități ulterioare, este necesară o analiză a cauzelor ce au condus la producerea evenimentelor. Noam Chomsky spune că, „în aproape orice crimă, o crimă de stradă, un război, fie ce-o fi, există, de obicei, ceva în spate care are elemente de legitimitate, iar aceste elemente trebuie luate în considerare” (p. 15).

„Unii oameni, ascultând analizele dvs., vă acuză că faceți apologia teroriștilor” – îl avertizează Johan Junkerman pe savant. Noam Chomsky declară: „Nu sunt apologetic. [...] Mă interesează ca astfel de lucruri să nu se mai întâmple. Aceasta este altceva decât apologie” (p. 15).

La întrebarea referitoare la motivele aprobării guvernului japonez de a trimite trupe în Afghanistan, Noam Chomsky oferă următorul răspuns: „Aproape toate guvernele au făcut plecaciuni pentru a se alătura coaliției conduse de SUA, fiecare pentru motivele lui. Astfel, una dintre primele țări care s-a alăturat cu mare entuziasm a fost Rusia. De ce? Deoarece vrea autorizare pentru a săvârși cu intensitate crescută propriile atrocități imense în Cecenia. China a fost foarte fericită să se alătore. Sunt bucu-roși de sprijinul american pentru represiunile din vestul Chinei. Algeria, unul dintre statele teroriste de frunte din lume, a fost bine venită în «coaliția împotriva terorii». [...] De ce oferă Turcia trupe? [...] Pentru că SUA a fost singurul stat care s-a arătat

dornic să ofere sprijin masiv pentru imensele atrocități teroriste din sud-estul Turciei în ultimii câțiva ani” (p. 21).

Referitor la asumarea responsabilităților după cel de-al doilea război mondial, precum și la procesele de la Nürnberg, iată o perspectivă ce duce la necesitatea unor reconsiderări a criteriilor ce stau la baza încadrării faptelor în categoria crimelor de război. Noam Chomsky consideră că este interesant cum au fost construite principiile la Nürnberg. Trebuia să hotărască ce va fi considerată crimă de război. Și s-a găsit o definiție foarte explicită, asumată conștient. Nu a fost ținută ascunsă. O crimă era considerată crimă de război dacă germanii au comis-o și aliații nu. Astfel, bombardarea de concentrații urbane nu a fost o crimă de război pentru că britanicii și americanii au bombardat mai mult decât nemții centrele urbane – prin urmare nu este crimă de război. Comandanții de submarine germane au putut aduce martori în apărarea lor comandanți de submarine americane, care au spus: „«Da, și noi am făcut același lucru» –, fiind prin urmare eliberați, pentru că nu comiseseră o crimă” (p. 21).

Un aspect demn de luat în considerare este relevant în prezentarea problemei afgane. De fapt, a opiniei unui grup reprezentativ pentru poporul afgan, în cadrul unei întâlniri care a avut loc în Pakistan, în octombrie 2001. A fost o întâlnire organizată sub îndrumare americană, participând circa o mie de lideri afgani (din variate domenii). Deși nu s-au pus de acord cu multe, au fost cu toții fermi în a se opune unei intervenții militare americane în țara lor. Considerau că pot schimba regimul taliban printr-o lovitură de palat. Printre ei se afla și Abdul Haq, disident afgan care trăia în Pakistan. Intervievat de *Carnegie Endowment for International Peace*, Abdul Haq afirmă că nu este necesară o intervenție militară, iar dacă aceasta se va întâmpla este pentru că americanii „vor să-și arate mușchii”

(p. 35), și nu pentru că le pasă de poporul afgan sau de Afghanistan. Noam Chomsky subliniază că acest interviu a fost publicat în Europa, nu și în SUA.

Partea a doua a volumului de interviuri, intitulată „Arme americane, drepturile omului și sănătate socială”, reprezintă discuția sponsorizată de Colegiul pentru Medicină „Albert Einstein”, Asociația Studenților Musulmani, precum și de alte asociații. Întâlnirea a avut loc la Centrul Medical Montefiore din Bronx, New York, la data de 25 mai 2002. Punctul de plecare în discuția amintită a fost rolul SUA în lume. Ce reprezintă la ora actuală și ce este probabil să însemne în viitor ?

Dintre numeroasele aspecte dezbătute aici voi aminti doar două – primul, condamnarea SUA de către Curtea Mondială de Justiție pentru „uz ilegal de forță împotriva statului Nicaragua”, prin care guvernul american a fost obligat să plătească pagube de război și să înceteze atacurile. Probabila condamnare a SUA de către Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a fost blocată prin folosirea dreptului de veto de către SUA. Al doilea aspect se referă la precizarea făcută de Noam Chomsky în legătură cu originea sintagmei „teroare de stat”. Astfel, se menționează că un „bine cunoscut sociolog turc, Ismail Besikci, a scris în 1991 o carte intitulată *Teroare de stat în Orientul Mijlociu*, incluzând teroarea practică de către turci în regiunile kurde. A fost imediat închis” (p. 63).

Am ales aceste două aspecte deoarece Noam Chomsky precizează ulterior că statele care au fost sau sunt afectate sau influențate de SUA în vreun fel nu sunt auzite în media americane. Faptele sunt trunchiate sau prezentate, dimpotrivă, cu mândrie, astfel încât cetățenii americani nu cunosc realitatea. Noam Chomsky dă și o explicație pentru refuzul editorilor americani care au trusturi mari de presă: nu este vorba despre vreo influență din partea guvernului

asupra mass-media, ci despre simplul motiv că presa se manifestă ca o putere, acționând conform intereselor sale. Prin urmare, nu va publica nimic ce ar putea să lezeze interesele americane, așa cum sunt ele trăsate de guvern, pentru că și-ar leza propriile interese. „Media sunt conglomerate uriașe care au aceleași interese ca și sectoarele corporatiste ce domină guvernul. Guvernul nu poate impune mediei ce să facă deoarece, aici, nu are puterea asta. Din acest punct de vedere, SUA e un stat neobișnuit de liber. Spre exemplu, în Anglia, guvernul poate să facă un raid în BBC și să-i oprească de la a face anumite lucruri. Aici nu o poate face.” (p. 98) „Mass-media sunt parte din sistemul care ghidează guvernul. [...] Sunt o forță precum cea de la Washington. [...] Și atunci de ce să expună faptul că și ele împart responsabilitatea pentru măcelul a sute de mii de oameni? Este același motiv pentru care nu au anunțat despre Turcia în ultimii câțiva ani. Nu este în interesul lor.” (p. 99)

Cartea *Putere și teroare*, deși controversată, a fost publicată deja în 26 de țări. Pe când și în România?

C.S. Anghel

Roland Burkart

Știința comunicării (ediția a IV-a, revăzută și adăugită), Viena, Böhlau Verlag, 2002, 608 p.

Roland Burkart (n. 1950) este profesor extraordinar la Institutul pentru Știința Jurnalismului și Comunicării (Institut für Publizistik- und Kommunikationswissenschaft) de la Universitatea din Viena. A publicat numeroase lucrări, dintre care menționăm: *Efectele comunicării în masă* (*Wirkungen der Massenmedienkommunikation*, 1987), *Teorii ale comunicării* (*Kommunikationstheorien*, 1992), *Relațiile publice ca*

management de conflict (*Public Relations als Konfliktmanagement*, 1993), *Rolul știrilor. O analiză a receptării știrilor de televiziune* (*Richten nach Nachrichten? Eine Rezeptionsanalyse von TV-Nachrichten*, 1983).

Știința comunicării este un manual care se adresează nu numai studenților, ci și celor implicați în cercetarea în domeniul științelor socioumane. Ca bursier la Universitatea Europeană Viadrina din Frankfurt pe Oder, am avut ocazia de a constata succesul mare de care s-au bucurat cele patru ediții ale cărții în Germania (ediția I, 1983). În bibliotecile universitare vizitate în țara lui Goethe, în spațiul dedicat științelor comunicării, studenții au la dispoziție foarte multe exemplare din lucrarea profesorului vienez. Limbajul accesibil, definițiile clar explicate, multitudinea exemplurilor îi conving pe cititori de apariția unei științe noi, „comunicarea” sau „știința comunicării”.

Comunicarea, spune autorul, este o știință socială interdisciplinară în plin proces de consolidare sau, inspirat din noul limbaj tehnologic, în stadiul de șantier – *work in progress*. La baza abordării procesului de comunicare stă „știința jurnalisticii” (*Zeitungswissenschaft*), ale cărei începuturi au fost marcate de înființarea, în 1916, la Leipzig, a unui institut dedicat problemelor comunicării (Burkart, 2002, 15). Beneficiind și de instrumente specifice noii științe, autorul reconsideră cadrele de analiză a comunicării prin care elementele clasice – media (*medium*), comunicator, receptor – capătă noi înțelesuri în contextul noilor spații electronice de comunicare. El vizează cele mai recente dezvoltări ale tehnologiei în comunicare, dar și ale comunicării propriu-zise. Nu numai că tratează probleme ca societatea informațională, Internetul, multi-media, dar integrează toate aceste noi dimensiuni în schemele sale de analiză, apariția lor pe parcursul întregii cărți este cât se poate de firească, iar cunoașterea lor, necesară.